

Bishul Aku”m: Food Prepared by a Non-Jew
Class 2: Leniencies
Drisha Institute, Fall 2020
Dr. Shana Strauch Schick

(1) תערובת: בטל ברוב

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לח עמוד א

אמר רב אסי אמר רב: דגים קטנים מלוחים - אין בהן משום בישולי עובדי כוכבים.
אמר רב יוסף: אם צלאן עובד כוכבים - סומך ישראל עליהם משום עירובי תבשילין, ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא - אסור.
פשיטא! מהו דתימא הרסנא עיקר, קמ"ל קימחא עיקר.

רש"י מסכת עבודה זרה דף לח עמוד א

מלוחין - נאכלין כמות שהן מחמת מלחן.
כסא דהרסנא - טיגן במוריים שומן דגים עם קמח.
הרסנא עיקר - ואותו מוריים נאכל כמות שהוא חי ושרי.
קמ"ל קימחא עיקר - ויש בו משום בישולי עובדי כוכבים שהקמח אינו נאכל חי.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף ב

עירב דבר הנאכל כמו שהוא חי עם דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי ובישולם העובד כוכבים, אם העיקר מדבר שיש בו משום בישולי עובד כוכבים, אסור. ואם לאו, מותר.

סעיף ג

פנאד"ה שאפאה עובד כוכבים, אסורה אפילו למי שנוהג היתר בפת של עובדי כוכבים, שהשומן נאסר כשהוא בעין משום בישולי עובדי כוכבים, ונבלע בפת. וכן ירקות הנאכלים חיים שבשולם עם בשר, אסורים, מפני ששומן של בשר נבלע בהם

רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן קיג

סעיף ג' ונבלע בפת. ואף דבטל ברוב?! כדלעיל (סי' קי"ב סי"ד) בהג"ה הכא גרע דהשומן נראה וניכר בעין בתוך הפת

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף טז

כלים שבשול בהם העובד כוכבים לפנינו דברים שיש בהם משום בישולי עובדי כוכבים, צריכים הכשר. *ויש אומרים שאינם צריכים. ואף לדברי המצריכים הכשר, אם הוא כלי חרס מגעילו שלש פעמים, ודיו, מפני שאין לאיסור זה עיקר מדאורייתא.

ש"ך יורה דעה סימן קיג ס"ק כא

צריכים הכשר כו' - ואם נתבשלה בהן בדיעבד ויש רוב בתבשיל שרי דבשולי עובדי כוכבים בטלים ברוב כדלעיל סי' קי"ב ס"ק כ"ג וע"ל סימן קט"ו ס"ק י"ז:

2. בביתו של ישראל - In the House of a Jew

תוספות מסכת עבודה זרה דף לח עמוד א

אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא - ...אומר הר"ר אברהם ב"ר דוד: דודאי שלקות אסרו חכמים כשהעובד כוכבים מבשולם בביתו אבל כשהוא מבשל בביתו של ישראל אין לחוש לא לחתנות ולא לשמא יאכילנו דברים טמאים.
ולא הודה לו ר"ת דודאי כיון שהעובד כוכבים מבשל לא חלקו כלל חכמים בין רשות הישראל לרשות העובד כוכבים כי לעולם יש לחוש שמא לא יזהר גם בביתו של ישראל כמו בביתו של עובד כוכבים.

טור יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג

וה"ר אברהם היה מתירם אם בשלם עו"ג בביתו של ישראל דלא שייך בהו לא משום חתנות ולא משום שמא יאכילנו דברים טמאים ור"ת חולק עליו וכן נוהגין.

דרכי משה הקציר יורה דעה סימן קיג

ובהגהות שיערי דורא בשם מהרא"י (סי' עה אות ב) ז"ל בכמה מקומות נוהגין להתיר להניח שפחות גויות לבשל ולצלוח בבית ואין שולחין יד בתבשיל או בצלי כלל ואפשר שסמכו אהא דאי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית בגחלים עכ"ל ושמענין מכאן דחיתוי מהני אפילו לא כיון להתיר על ידי חיתוי זו אלא עשאו בלא כוונה וכן הוא בכלבו (סי' ק סח ע"ד):

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג

סעיף א

דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי, וגם עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת או לפרפרת, שבישלו עו"ג, אפילו בכלי ישראל ובבית ישראל, אסור משום בישולי עובדי כוכבים

סעיף ד

יש מי שמתיר בשפחות שלנו, ויש מי שאוסר, ואפילו בדיעבד (תשובת הרשב"א ס' ס"ח).
הגה: ובדיעבד, יש לסמוך אדברי מתירים (ארוך כלל מ"ג והגהות ש"ד). ואפילו לכתחלה נוהגין להקל בבית ישראל שהשפחות והעבדים מבשלים בבית ישראל, כי אי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית מעט (שם).

ש"ך יורה דעה סימן קיג ס"ק ז

ז בשפחות שלנו - ... ועיין בא"ו (ספר איסור והיתר) של מהרש"ל ס' ע"ה מביא תשובת הרמב"ן ס' קמ"ט: "דיש מרבתינו מתירין בשפחות מטעם דאין איסור משום בישולי עובד כוכבים אלא בעושה מרצונו משום גזירת חתנות אבל אלו השפחות והעבדים שלנו שעושים בע"כ בין ירצו בין לא ירצו אין בזה קירוב הדעת. ומ"מ אין דבריהם מחוורין ואין אנו סומכין ע"ז ואנו נוהגין איסור אפילו בדיעבד" ע"כ עכ"ל. וכן הוא בתשובת הרשב"א סימן ס"ח.
ולפ"ז י"ל דסברת המתיר שכתב המחבר הוא מטעם זה ולזה כתב הרב דיש לסמוך עליהם בדיעבד, אלא דבב"י וד"מ לא נזכר טעם זה:

3. נעשה חלק מהבישול ע"י ישראל - Jew Participates in the Cooking Process

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לח עמוד א - ב

אמר רב יהודה אמר שמואל: הניח ישראל בשר על גבי גחלים, ובא עובד כוכבים והפך בו - מותר. היכי דמי?

אילימא דאי לא הפך ביה הוה בשיל, פשיטא!

אלא לאו דאי לא הפך לא הוה בשיל, אמאי מותר? בישולי של עובדי כוכבים נינהו!

לא צריכא, דאי לא הפך הוה בשיל בתרתי שעי, והשתא קא בשיל בחדא שעתא, מהו דתימא: קרובי בישולא מילתא היא, קמ"ל. והאמר ר' אסי א"ר יוחנן: כל שהוא כמאכל בן דרוסאי - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים, הא אינו כמאכל בן דרוסאי (רש"י - לסטים היה ואוכל כל דבר המבושיל קצת). - יש בו משום בישולי עובדי כוכבים!

התם כגון דאותביה בסילתא (רש"י - בסל אבל הכא דמנחא אגומרי בלאו היסק דעובד כוכבים הוה מבשל לה לזמן מרובה), ושקליה עובד כוכבים ואותביה בתנורא.

תניא נמי הכי: מניח ישראל בשר על גבי גחלים, ובא עובד כוכבים ומהפך בו עד שיבא ישראל מבית הכנסת או מבית המדרש, ואינו חושש; שופתת אשה קדירה על גבי כירה, ובאת עובדת כוכבים ומגיסה (רש"י - מהפכת בכף) עד שתבא מבית המרחץ או מבית הכנסת, ואינה חוששת.

איבעיא להו: הניח עובד כוכבים והפך ישראל, מהו?

אמר רב נחמן בר יצחק: ק"ו, גמרו ביד עובד כוכבים מותר, גמרו ביד ישראל לא כ"ש.

איתמר נמי: אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן, ואמרי לה אמר רב אחא בר בר חנה א"ר יוחנן: בין שהניח עובד כוכבים והפך ישראל, בין שהניח ישראל והפך עובד כוכבים - מותר, ואינו אסור עד שתהא תחלתו וגמרו ביד עובד כוכבים.

אמר רבינא, הלכתא: הא ריפתא דשגר (רש"י -הסיק בתנור). עובד כוכבים ואפה ישראל, א"נ שגר ישראל ואפה עובד כוכבים, א"נ שגר עובד כוכבים ואפה עובד כוכבים ואתא ישראל וחתה בה חתויי (רש"י - גזלת מחממת ומוציאה חום הגחלים). שפיר דמי

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יז הלכה טז

ודגים קטנים שמלחן ישראל או עכו"ם הרי הן כמו שנתבשלו מקצת בשול, ואם צלאן עכו"ם אחר כן מותרין ש וכל שבשלו ישראל ת מעט בשולו בין בתחלה בין בסוף מותר, לפיכך אם הניח העכו"ם בשר או קדרה על גבי האש והפך ישראל בבשר והגיס בקדרה או שהניח ישראל וגמר העכו"ם הרי זה מותר.

תוספות מסכת עבודה זרה דף לח עמוד ב

ואתא ישראל וחתה חתוי בגחלים - מכולה שמעתין משמע דבעינן שיהא הישראל מקרב הבישול קצת. ומה שנהגו להשליך קיסם לתנור סומכין על מה שיש בדברים שבין בני בבל לבני ארץ ישראל דקאמר בני בבל משליכין קיסם לתנור ובני מערב אומרים קיסם זה מה מעלה ומה מוריד ואנו נמשכין אחר בני בבל ותלמודם.

הר"ן על הרי"ף מסכת עבודה זרה דף טו עמוד א

כגון אלו שנהגין שישראל זורק עץ לתוך התנור כתב הרמב"ן ז"ל דלא מהני... ומ"מ הורה הרב (רמב"ן) ז"ל דאי מייתי ישראל גחלים ומשים בתוך התנור או בתוך הפורני ומהן מדליקין את האש דאפשר שהוא מותר דישראל שגריה לה הוא תנורא כיון שהוא הביא שם עיקר האש

חידושי הרמב"ן מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב

ומיהו אי מייתי ישראל גחלים ומשים בתוך התנור או הפורני ומהן מדליקין את האש אפשר דהוא מותר שישראל שגריה לה הוא תנורא כיון שהוא הביא שם עיקר האש.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף ו

כל שבשלו ישראל מעט בישולו, בין בתחלה בין בסוף, מותר. לפיכך אם הניח עובד כוכבים בשר או קדרה על גבי האש, והפך ישראל בבשר והגיס בקדרה, או שהגיס ישראל וגמר העובד כוכבים, הרי זה מותר. רמ"א: (ואפילו לא היה מתבשל בלא סיוע העובד כוכבים).

ש"ך ח

ואפילו לא היה כו' - לכאורה קשה דהוא נגד הש"ס... אלא דסמכין אמ"ש בחילופי מנהגים דבין בני א"י ובין בני בבל דמהני והנח להם לישראל שיהו שוגגין כו'

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף ז

אין שגירת (פי' הבערה. ובערו והשיקו (יחזקאל לט, ט), תרגום ויהוון שגריין) התנור מועלת אלא בפת, אבל בשאר המתבשלים אין שגירת התנור ולא הדלקת האש מעלה ומוריד, אלא ההנחה דווקא. לפיכך הרוצה לבשל במחבת בתנור של עובד כוכבים, צריך שיתן ישראל המחבת לתוך התנור, למקום הראוי להתבשל בו.

רמ"א: הגה: ויש חולקין וסבירא להו דהדלקת האש או חיתוי בגחלים מהני לענין בישול כמו לענין פת, וכן נוהגין. (הגהות ש"ד ובארוך ובמרדכי פא"מ). ואפילו חיתוי בלא כוונה מהני ומועיל. וי"א דאפילו לא חיתה ישראל ולא השליך שם קיסם, רק שהכותית הדליקה האש מאש של ישראל, שרי

ט"ז על שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף ו

(ו) ואפילו לא היה מתבשל בלא סיוע העובד כוכבים. - תימה לי הא איתא בהדיא בגמרא אלא... וצ"ל דה"ק דלא היה מתבשל כראוי בלא סיוע עובד כוכבים אבל כמאכל בן דרוסאי הוי בשיל אבל באמת בלאו הכי קי"ל כיש חולקין שהביא רמ"א בסמוך דהדלקת אש או חיתוי מהני... ונראה לע"ד לענין הלכה דדוקא בבית ישראל יש לסמוך אקולא זו דיש חולקין של רמ"א בסמוך כיון דיש דעה בהתחלת סימן זה בטור בשם ה"ר אברהם דבבית ישראל אין איסור שלקות אף על גב דר"ת פליג עליה מ"מ בכה"ג הוה מותר אבל בבית עובד כוכבים אין להקל רק שהישראל יניח הקדירה למקום הראוי להתבשל:

סעיף ח

נתן ישראל קדרה על האש וסלקה, ובא עובד כוכבים והחזירה, אסור. אלא אם כן הגיע למאכל בן דרוסאי, שהוא שלישי בישולו, כשסילקה.

סעיף ט

אם בישלו עובדי כוכבים כמאכל בן דרוסאי וגמרו ישראל, יש לאסור, אלא אם כן הוא ערב שבת או ערב יום טוב או שיש הפסד מרובה בדבר.

רמ"א - ויש מתירין בכל ענין, (טור בשם הרא"ש ור"ן ור"ף ומהר"ם ואו"ה וסמ"ק סימן שכ"ג שר' יקר עשה כן מעשה וכ"ה בכל בו וכ"פ בסה"ת ומרדכי ואגודה פא"מ ורא"ה בס' ב"ה וסמ"ג דף נ"ז ע"ב ושכן קבל מר"י ור' ירוחם נ"ז ח"ז שכן הסכימו רוב הפוסקים ולא כדת השיג הב"י בב"ה אר' ירוחם בזה עיין שם) (ד) וכן נוהגין.

ש"ך יורה דעה סימן קיג ס"ק יד

יד ויש מתירין - וכן הסכמת רוב הפוסקים ודלא כמהרש"ל בא"ו שלו:

שו"ת יחיה דעת חלק ה סימן נד

שאלה: בתי מלון ומסעדות שבהם יש משגיח על הכשרות מטעם הרבנות הראשית המקומית, ויש להם תעודת כשרות, ברם הטבח שמבשל את התבשילים במקומות אלו הוא ערבי, אלא שהסקת האש של תנורי הבישול והאפיה נעשית על ידי ישראל, שהוא המשגיח על הכשרות, האם מותר לאכול מתבשילים אלו, ללא חשש איסור בישולי גוים? ...
ואם כן יש לנו ספק ספיקא להתיר, שמא הלכה כהפוסקים הסוברים שגם בבישולי גוים התירו בהיסק על ידי ישראל, ולא רק בפת עכו"ם, ואם תמצא לומר כדברי החולקים, שמא הלכה כהאומרים שבפועלים המושכרים בבית ישראל יש להקל. ...

בסיכום: גם הספרדים ובני עדות המזרח יש להם על מה שיסמוכו להתארח ולאכול בבתי מלון ובמסעדות הכשרים על ידי השגחת הרבנות המקומית, אף על פי שהטבח שמבשל התבשילים הוא גוי, כיון שישראל הוא המשגיח על הכשרות מדליק בעצמו את האש של תנורי הבישול והאפיה. (ואם כיבו את האש, צריך להזהר שישראל יחזור וידליקנה). והמחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה.